

Utrecht-West

Inrichtingsplan op hoofdlijnen

Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht

Utrecht-West

N2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht

ERRATUM

Figuur 1 op pagina 10, figuur 7 op pagina 29 en de bijlagen 3 t/m 6 zijn aangepast vanwege correctie van de grens van de polders die vallen onder het Inrichtingsplan op hoofdlijnen

---

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	7
2 Natuurnetwerk	9
2.1 Stoppen achteruitgang biodiversiteit	9
2.2 Begrenzing Natura2000 Oostelijke Vechtplassen (N2000 OVP)	9
2.3 Begrenzing Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht (N2000 OVP-U)	10
3 Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht	12
3.1 Gebied met grote potentie	12
3.2 Doelen voor water en natuur	12
3.3 Huidige natuurwaarde	15
3.4 Vele processen, één doel	16
3.4.1 Natura2000	16
3.4.2 Watergebiedsplan	17
3.4.3 Akkoord van Utrecht 2011	17
3.4.4 Verdrogingsbestrijding	17
3.4.5 Kaderrichtlijn Water	18
3.4.6 LIFE+-project 'Nieuw Leven in het veen' (New Life for Dutch Fens)	18
3.4.7 Samenhang processen	18
3.5 Belemmeringen bij huidige situatie en oplossingsrichtingen	19
3.5.1 Watersysteem	19
3.5.2 Inliggende landbouwpercelen	21
3.5.3 Bebouwing	22
3.5.4 Verlandingsproces	22
4 Gefaseerde aanpak	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Het einddoel, Natura2000-doelen gerealiseerd	24
4.3 Eerste fase: achteruitgang gestopt, natuurdoelen voor belangrijk deel behaald	25
4.3.1 Maatregelen eerste fase	25
4.3.2 Natuurwaarden na voltooiën eerste fase	29
5 Communicatie tijdens proces opstellen plan	32
6 Voorstel voor vervolg	33
Bijlagen	34

Samenvatting

Opdracht aan gebiedscommissie november 2012

In afstemming met alle betrokken partijen, bewoners en gebruikers uit het gebied begin 2014 met een haalbaar inrichtingsplan op hoofdlijn te komen met draagvlak. Dit inrichtingsplan biedt input voor het watergebiedsplan en zal onderdeel worden van het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen.

Doel

Natura2000-doelen realiseren, waarbij de achteruitgang van de natuur zo spoedig mogelijk gestopt moet worden.

Achteruitgang natuur

De kwaliteit van de rijke schakering van moerasvegetaties in het Oostelijke Vechtplassengebied gaat achteruit. Ook de verlanding van nieuwe petgaten komt niet goed op gang, een teken dat het gebied niet optimaal functioneert. Vanwege de nog aanwezige natuur, de grote potentie van het gebied en de geconstateerde achteruitgang is het gebied aangewezen als vogel- en habitatrictlijngebied en als Natura2000-gebied.

Huidige belemmeringen

De huidige waterhuishouding is afgestemd op agrarisch en particulier gebruik, de inrichting is niet optimaal, kwelwater wordt onvoldoende benut, veel fosfaat is opgeslagen in bodem en er is een te hoge stikstof- en fosfaatinput.

Noodzakelijke maatregelen

- *waterhuishouding en inrichting zo goed mogelijk aanpassen aan natuur, rekening houden met agrarische en particuliere belangen*
- *invloed agrarische bedrijfsvoering en particulier gebruik (vermesting, verdroging) terugdringen door aankopen, verplaatsen en ruilen van percelen, scheiden van watersystemen en -peilen*
- *kwelwater door natuurgebieden leiden, koppelen waterstromen tussen polders*
- *plaggen en uitmijnen*
- *op habitats afgestemd beheer realiseren*

Invulling opdracht

Om invulling te geven aan de opdracht, heeft Gebiedscommissie Utrecht-West een inrichtingsplan op hoofdlijnen opgesteld. Dit inrichtingsplan:

- *geeft een doorkijk tot 2030 hoe invulling wordt gegeven aan het behalen van de Natura2000-doelen voor het Utrechtse deel van de Oostelijke Vechtplassen*
- *geeft een beschrijving van de eerste fase in de komende 10 jaar (de looptijd van het watergebiedsplan) op weg naar het einddoel, met een beschrijving van maatregelen die daarvoor nodig zijn*
- *geeft voldoende input voor het opstellen van het nieuwe watergebiedsplan met bijbehorende peilbesluiten en gaat deel uitmaken van het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen*

Inrichtingsplan

De ambitie van de eerste fase is om op korte termijn die maatregelen te nemen die genomen kunnen worden. De verwachting is dat de achteruitgang van vrijwel alle habitattypen en soorten hiermee wordt gestopt (invulling Sense of Urgency-opgave) en dat de weg naar herstel en naar het Natura2000-einddoel wordt ingezet en voor een belangrijk deel wordt behaald. Hiermee wordt ook invulling gegeven aan de PAS-Herstelstrategie. Na het nemen van de voorgestelde maatregelen is het nodig om in de eerste fase de ontwikkeling van de natuur goed te monitoren en evalueren. Na de periode van 10 jaar kunnen dan eventuele aanvullende maatregelen worden genomen. Dit geeft aan het gebied duidelijkheid.

De eerste fase is gestoeld op drie pijlers: (1) Ruimtelijk Ordening, (2) Watersysteem en (3) Inrichting. Voor de komende 10 jaar (de looptijd van het watergebiedsplan) worden de volgende acties en maatregelen voorgesteld:

(1) Ruimtelijke Ordening:

- De onderhandeling op vrijwillige basis met inliggende agrariërs wordt voortgezet en zal na kortere of langere tijd naar verwachting leiden tot aankoop, verplaatsing of particulier natuurbeheer van één of meerdere agrariërs.*
- De onderhandeling op vrijwillige basis met inliggende particulieren wordt voortgezet en kan leiden tot ruiling van percelen, zodat zij zo weinig mogelijk hinder ondervinden van de peilaanpassing. Ook particulier natuurbeheer is hierbij mogelijk. Uitgangspunt voor Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is dat bij de nieuwe peilen schadeverlast aan bebouwing en tuinen wordt voorkomen.*
- De geliberaliseerde pacht op gronden van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer of Bureau Beheer Landbouwgronden wordt waar nodig opgezegd of aangepast en reguliere pacht wordt waar nodig ontpacht.*

(2) Watersysteem:

- Het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht wordt gevraagd om in het nieuwe peilbesluit (vaststelling 2015) op te nemen dat in de Oostelijke Binnenvlakte van Tienhoven (OBT), de Westbroekse Zodden (WZ) en de Molenpolder (MP) zo snel mogelijk wordt overgegaan naar natuurpeil. Het waterpeil in Molenpolder-Klein en in de Maarsseveense Zodden wordt niet verhoogd. Hier worden de natuurdoelen gerealiseerd door de waterkwaliteit te verbeteren door kwelwaterdoorstroming en vermindering van Vechtwaterinvloed.*
- Naar verwachting is de uitvoering in 2017 gereed en kan het peil dan worden ingesteld. Percelen die op dat moment nog in agrarisch gebruik zijn, krijgen een voor landbouw geschikte uitgangspositie.*
- Uitgangspunt is het voorkomen van schade aan bebouwing en tuinen.*
- In het watergebiedsplan wordt verder uitgewerkt hoe het kwelwater in de polder beter door het gebied kan worden geleid, hoe de woningen en tuinen beschermd worden tegen het veranderende waterpeil en hoe waterafvoer van de polders wordt gekoppeld.*

(3) Inrichting:

- Daar waar nodig wordt de bovengrond geplagd en de waterbodem gebaggerd om een goede uitgangspositie voor de natuurontwikkeling te krijgen. Dit gebeurt deels in het LIFE+ project 'Nieuw leven in het veen', onder trekkerschap van*

Natuurmonumenten of Staatsbosbeheer. Op basis van onderbouwend onderzoek wordt in overleg met partijen een aanvullend plagplan opgesteld en uitgevoerd.

- *In samenwerking met het kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit zal onderzoek plaatsvinden naar de knelpunten bij het op gang brengen van de verlanding. Dit onderzoek is al gestart, maar moet worden verlengd.*

Natuurwinst eerste fase

Na uitvoering van de maatregelen tijdens de eerste fase en de instelling van het oppervlaktewaterpeil zal een veel groter areaal voor natuur zijn ingericht. In dit areaal zal de waterhuishouding vrijwel optimaal zijn voor de te ontwikkelen natuur. De verwachting is dan ook dat daar over grote oppervlaktes de gewenste beheertypen tot ontwikkeling zullen komen. Daarnaast zal op de drogere delen ook kruiden- en faunarijck grasland ontstaan.

De volgende tabel geeft aan dat bij het handhaven van het huidige peil (scenario 1) de situatie ver verwijderd is van de gehele realisatie van de Natura2000-doelen (scenario 3). Ook laat de tabel zien dat bij het verwezenlijken van de eerste fase (scenario 2) grote natuurwinst geboekt wordt.

	1. Huidig peil	2. Natuurpeil en uitknippen zuidelijke enclaves	3. Alles Natuurpeil, geen landbouw-enclaves (referentie)
<i>Consequenties voor natuurdoelen WBZ en OBT</i>			
Realisatie doelen t.a.v. oppervlaktewaterafhankelijke systemen (watervegetaties, veenmosrietlanden en trilvenen p.p.)			
Realisatie doelen t.a.v. ontwikkeling grondwaterafhankelijke systemen (blauwgraslanden en trilvenen p.p.)			
<i>Consequenties voor natuurdoelen MP</i>			
Realisatie oppervlaktewaterafhankelijke doelen benedenstrooms			

	Neutraal t.o.v. referentie
	Effect gering
	Effect matig
	Effect vrij groot
	Bedreiging voor doelen

Communicatie

Het inrichtingsplan op hoofdlijnen is in nauwe samenwerking met betrokken partijen opgesteld. Op bestuurlijk en ambtelijk niveau zijn vele bilaterale en plenaire overleggen geweest. Met de agrariërs en vele particulieren in het gebied zijn individuele gesprekken

---

gevoerd. Voor alle inwoners van het gebied is gestart met een gebiedsavond. Er is verder contact geweest via inloopochtenden en voortgangsbrieven. Vóór de zomer van 2014 wordt een inloopavond georganiseerd over het inrichtingsplan op hoofdlijnen. Daarna zal het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht een besluit nemen over dit plan.

Vervolgproces

Om de maatregelen die de Gebiedscommissie Utrecht–West voorstelt voor de eerste fase te kunnen realiseren, zal na de vaststelling door Gedeputeerde Staten van het inrichtingsplan op hoofdlijnen verdere uitwerking nodig zijn op een aantal gebieden. Voorgesteld wordt om hiervoor een projectorganisatie op te zetten. Het projectteam zal een aantal activiteiten op elkaar moeten afstemmen en uitwerken. Onder andere waar de betrokken partijen voor aan de lat staan en uitwerking van de financieringsopgaaf.

---

1 Inleiding

De Oostelijke Vechtplassen is een uniek gebied door de aanwezige natuurwaarden en de mogelijkheden om op en rondom het plassengebied te recreëren. Om de huidige natuurwaarden te behouden en waar mogelijk te verbeteren, heeft het voormalige ministerie van Landbouw besloten het gebied aan te wijzen als één van de Nederlandse Natura2000-gebieden. Het meest zuidelijke deel van het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen ligt in de provincie Utrecht.

In dit deel spelen vele ontwikkelingen die om een centrale coördinatie vragen. De urgentie om de natuurdoelen in het Utrechtse deel te realiseren is groot, omdat Natura2000 natuur nog steeds achteruit gaan. Het gebied is daarom aangeduid als een gebied met een 'Sense of Urgency' voor water- en beheeraspecten. Het robuuster maken van het watersysteem is een belangrijke oplossingsrichting om de natuurdoelen zo goed mogelijk te bedienen. Het watergebiedsplan, met daarbij een nieuw peilbesluit, dient uiterlijk april 2015 te zijn vastgesteld.

Vanwege deze urgenties wilde de provincie Utrecht niet wachten op het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen (trekker provincie Noord-Holland). Het concept beheerplan Oostelijke Vechtplassen is op hoofdlijnen gereed. De afronding wacht op de exacte herstelmaatregelen vanuit de landelijke stikstofaanpak (= Programmatische Aanpak Stikstof).

Projectopdracht

De Gebiedscommissie Utrecht-West heeft in november 2012 de opdracht van de provincie Utrecht gekregen om "in afstemming met alle betrokken partijen, bewoners en gebruikers uit het gebied begin 2014 met een haalbaar inrichtingsplan op hoofdlijn te komen met draagvlak".

Het projectgebied is het gedeelte van N2000 Oostelijke Vechtplassen dat op het Utrechtse grondgebied ligt (= N2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht; N2000 OVP-U).

Afbakening projectopdracht

Er lopen vele processen in dit gebied die allemaal een deel van de gewenste ontwikkeling van het gebied aansturen. Dit project reikt een inrichtingsplan op hoofdlijnen aan dat recht doet aan deze lopende processen in het gebied. Het geeft inhoudelijk richting aan deze processen en geeft een concrete invulling voor de komende 10 jaar, de looptijd van het watergebiedsplan. Alle bij deze processen betrokken partijen zijn hierbij meegenomen.

Het project neemt niet de verantwoording over uit die lopende processen, maar zorgt voor afstemming over de gewenste ontwikkelingsrichting voor de komende 10 jaar. Deze ontwikkeling richt zich op de duurzame instandhouding van de Natura2000-doelen in dit gebied.

Twee processen zijn in een stadium waarbij dit inrichtingsplan op hoofdlijnen bepalend is voor de inhoudelijke en planmatige invulling:

- *Watergebiedsplan en peilbesluit*. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht ontwerpt in detail het gewenste watersysteem voor het projectgebied en stelt het watergebiedsplan en peilbesluit vast. Looptijd is 10 jaar.

- *Beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen*: Provincie Noord-Holland stelt als trekker het beheerplan voor de totale Oostelijke Vechtplassen op. Het Utrechtse deel hiervan loopt daarin mee. Een onderdeel van het beheerplan is de "Programmatische Aanpak Stikstof" (PAS): Provincie Utrecht stelt in overleg met partijen en Provincie Noord-Holland een herstelstrategie op waarmee de stikstofproblematiek wordt aangepakt. Looptijd is tot 2030.

Twee andere projecten/processen zijn al in een (ver)gevoerd stadium. Afstemming is hierbij vooral nodig voor de planning en communicatie:

- *LIFE+ subsidie (LIFE Laagveen)*¹: Vereniging Natuurmonumenten (trekker) werkt in nauwe samenwerking met Staatsbosbeheer aan de uitwerking en uitvoering van het inrichten van delen van het gebied. Looptijd is tot eind 2018. Dit programma wordt financieel gesteund via een LIFE-subsidie van de Europese Unie en bijdragen van rijk, provincie en waterschap.
- *Bethunepolder*: Het project/gebied maakt deel uit van de Oostelijke Vechtplassen en dus van het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen, maar kent haar eigen spoor. Onder aansturing van de provincie vindt de uitvoering plaats van de herinrichting van deze polder. Het project is gereed in 2014.

Het inrichtingsplan op hoofdlijnen

- geeft een doorkijk tot 2030 hoe invulling wordt gegeven aan het behalen van de Natura2000-doelen voor het Utrechtse deel van de Oostelijke Vechtplassen
- geeft een beschrijving van de eerste fase van 10 jaar, op weg naar het einddoel, met een beschrijving van maatregelen op hoofdlijnen die daarvoor nodig zijn
- geeft voldoende input voor het opstellen van het nieuwe watergebiedsplan met bijbehorende peilbesluiten en
- zal deel uitmaken van het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen

Het inrichtingsplan op hoofdlijnen is in nauwe samenwerking met het Waterschap Amstel Gooi en Vecht, de Vereniging tot Behoud Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, gemeente Stichtse Vecht, gemeente De Bilt en LTO tot stand gekomen.

Leeswijzer:

Hoofdstuk 2 gaat in op het achterliggende doel van het Natura2000-netwerk en op de doelen voor het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen.

Hoofdstuk 3 belicht het Utrechtse deel van het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen: haar huidige natuur en natuurpotentie, de doelen, de lopende processen en de belemmeringen en oplossingsrichtingen om de doelen te realiseren.

In hoofdstuk 4 doet de gebiedscommissie een voorstel om de Natura2000-doelen via een gefaseerde aanpak te realiseren.

Hoofdstuk 5 beschrijft de communicatie die tijdens het opstellen van dit voorstel door de gebiedscommissie met betrokken partijen, bewoners en gebruikers is gevoerd.

Hoofdstuk 6 geeft een indicatie van de kosten en de financiering voor het behalen van de Natura2000-doelen.

In hoofdstuk 7 doet de gebiedscommissie tot slot een voorstel voor het vervolg.

¹ European Commission, New LIFE for Dutch fens, Restoration programme for Natura2000 fen areas in The Netherlands, 12 august 2013

---

2 Natuurnetwerk

2.1 Stoppen achteruitgang biodiversiteit

In 1992 is in Rio de Janeiro het Verdrag voor Biodiversiteit door een groot aantal landen ondertekend. Ook Nederland en andere Europese landen hebben dit verdrag ondertekend. Daarmee gaven zij aan zich te willen inspannen voor het behoud van biodiversiteit. De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld uiterlijk in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. De Europese Commissie wil dit bereiken door een netwerk van belangrijke natuurgebieden te realiseren, het Natura2000-netwerk.

Nederland draagt met 162 gebieden bij aan dit Natura2000-netwerk. Voor al deze gebieden worden zogeheten instandhoudingsdoelstellingen vastgelegd in aanwijzingsbesluiten. Op 4 juni 2013 is het Aanwijzingsbesluit Oostelijke Vechtplassen definitief aangewezen door de staatssecretaris.

2.2 Begrenzing Natura2000 Oostelijke Vechtplassen (N2000 OVP)

Het totale Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 6.556 ha. De ligging van het projectgebied is in beeld gebracht in figuur 1 en bijlage 1. Het gehele gebied valt onder de Vogelrichtlijn. Onder de Habitatrichtlijn valt 3.728 ha. De beschermde natuurmonumenten hebben een gezamenlijke oppervlakte van 161 ha. De Oostelijke Vechtplassen zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied omdat het waterrijke gebied het leefgebied is van veel vogelsoorten. De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Oostelijke Vechtplassen is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: *bestaande bebouwing, tuinen, erven, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied.*

De natuur in het Oostelijke Vechtplassengebied is al lange tijd op verschillende manieren beschermd. De vogels via de Vogelrichtlijn (2004) en andere dieren, verschillende plantensoorten en meerdere habitattypen door de Habitatrichtlijn (2004). De Moerasterreinen van Loosdrecht (1991) en Terra Nova (1992) zijn aangewezen als beschermd natuurmonument.

Soorten en habitattypen

Natura2000-gebieden worden aangewezen als:

- standplaats voor specifieke habitattypen (bijvoorbeeld kranswierwateren of trilveen)
- leefgebied voor specifieke habitatsoorten (bijvoorbeeld bittervoorn)
- broed- en/of leefgebied voor specifieke vogelsoorten (bijvoorbeeld de zwarte stern). Voor moeras- en watervogels wordt er onderscheid gemaakt in broedvogels en niet-broedvogels .

Deze habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten staan allemaal in meer of mindere mate onder druk in de Europese Unie. De Natura2000-gebieden zijn dus zones waar specifieke Europese bedreigde planten- en diersoorten een plek krijgen.

2.3 Begrenzing Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht (N2000 OVP-U)

Het Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht ligt ten noorden van de stad Utrecht en wordt begrensd door de Westbroekse Binnenweg in het zuiden en het Tienhovens kanaal aan de noordkant. Het is daarmee de meest zuidelijke lob van de Oostelijke Vechtplassen. Het gebied bestaat uit de volgende deelgebieden:

- Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven (OBT)
- Tienhovense Plassen
- Bethunepolder
- Maarsseveense Polder
- Maarsseveense Zodden (MZ)
- Molenpolder (MP)
- Molenpolder-Klein (MP-k)
- Westbroekse Zodden (WZ)
- Polder Huis te Hart

Het inrichtingsplan op hoofdlijnen Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht betreft de rood omlijnde polders op het kaartje in figuur 1.

Figuur 1: Polders gelegen in de Oostelijke Vechtplassen Utrecht. Rood omlijnd de polders die vallen onder het Inrichtingsplan op hoofdlijnen.

Toelichting:

De Bethunepolder maakt deel uit van de Oostelijke Vechtplassen en dus van het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen, maar kent haar eigen spoor. Onder aansturing van de provincie vindt de uitvoering plaats van de herinrichting van deze polder (gereed in 2014).

De Maarsseveense Polder (de 'Taartpunt'): de inrichting hiervan is voorbereid via de Landinrichtingscommissie Noorderpark. Dit gebied maakt sinds februari 2014 deel uit van het gebiedsgerichte project Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht en valt daarmee onder de Gebiedscommissie Utrecht-West. In het kader van het Landinrichtingsplan voor de herinrichting Noorderpark (1995) en de Planwijziging Noorderpark (2006) is de natuurinrichting opgestart. Het streven is om eind 2014 van start te gaan met de daadwerkelijke inrichting.

De Tienhovense Plassen: deze plassen vallen binnen het al vastgestelde watergebiedsplan Zuidelijke Vechtplassen. In het kader van LIFE+ wordt hier gebaggerd.

Polder Huis te Hart is grotendeels aangewezen als agrarische natuur. Omdat de kansen voor natuurontwikkeling in deze polder veel kleiner zijn dan die van de Westbroekse Zodden, de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en de Molenpolder, is deze polder in dit inrichtingsplan op hoofdlijnen niet meegenomen.

De Molenpolder en de Maarsseveense Polder zijn gedeeltelijk aangewezen als agrarische natuur. Dit betekent concreet dat daar natuurontwikkeling niet aan de orde is, agrarisch natuurbeheer uitgezonderd. Deze delen van polders zijn in dit inrichtingsplan op hoofdlijnen ook niet meegenomen.

---

3 Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht

3.1 Gebied met grote potentie

Het gebied Oostelijke Vechtplassen Utrecht is ontstaan door vervening en bestaat uit een reeks van laagveengebieden tussen de Vecht en de oostrand van de Utrechtse Heuvelrug. Het is een landschap van open water, moerassen met verschillende verlandingsstadia en vochtige graslanden. De veenvorming ontstond in het oostelijke deel van het gebied onder invloed van kwel van de hogere zandgronden van het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug. In het westelijke deel was dat vooral onder invloed van de rivier de Vecht.

De combinatie van rivierinvloeden, kwelinvloed van de hogere zandgronden en de vervening heeft een rijke schakering van moerasvegetaties doen ontstaan. In het gebied komt open water, jonge verlandingsstadia, trilveen, veenmosrietlanden, vochtige graslanden (waaronder blauwgraslanden) wilgenstruwelen en broekbos voor.

(Bron: Aanwijzingsbesluit N2000 gebied Oostelijke Vechtplassen, 4 juni 2013)

De kwaliteit van deze zo rijke schakering van moerasvegetaties gaat achteruit. Ook de verlanding van nieuwe petgaten komt niet goed op gang, een teken dat het gebied niet optimaal functioneert.

Vanwege de nog aanwezige natuur, de grote potentie van het gebied en de geconstateerde achteruitgang is het gebied aangewezen als vogel- en habitatrichtlijngebied en als Natura2000-gebied.

3.2 Doelen voor water en natuur

Voor het gehele Oostelijke Vechtplassengebied is een aantal ecologische doelstellingen vastgesteld die nauw samenhangen met de (eco)hydrologie en grondwaterstroming in het gebied. Het einddoel voor het gehele Natura2000-gebied is opgenomen in het Aanwijzingsbesluit Oostelijke Vechtplassen, opgesteld door het rijk (zie kader).

Doelen Oostelijke Vechtplassen (OVP) *(Bron: Aanwijzingsbesluit N2000 gebied Oostelijke Vechtplassen, juni 2013)*

Het einddoel voor het gehele Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen moet invulling geven aan de volgende kernopgaven (algemene doelstellingen) en de daarbij behorende soorten en habitattypen (instandhoudingsdoelstellingen):

1. Nastreven van een meer evenwichtig systeem (voor de waterkwaliteit, waterkwantiteit en hydromorfologie)
Bijbehorende soorten en habitattypen:
Kranswierwateren, meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, zwarte stern, platte schijfhoren, vissen als de bittervoorn en de grote- en kleine modderkruiper, en insecten als de gevlekte witsnuitlibel en de gestreepte waterroofkever.
2. Alle successtadia van laagveenverlanding zijn in ruimte en tijd vertegenwoordigd
Bijbehorende soorten en habitattypen:
Trilvenen en veenmosrietlanden met onder meer groenknolorchis, vochtige heiden, blauwgraslanden, galigaanmoerassen, hoogveenbossen en gemeenschappen van open water.

3. Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet

Bijbehorende soorten:

Roerdomp, purperreiger, snor, grote karekiet en noordse woelmuis.

Voor vrijwel al deze soorten en habitattypen geldt dat behoud en uitbreiding noodzakelijk is om de drie kernopgaven te kunnen realiseren.

Voor de Oostelijke Vechtplassen is tweemaal 'Sense of Urgency' toegekend (voor het beheer en voor de watercondities) aan alle habitattypen en soorten die vallen onder de tweede en derde kernopgave. Een 'Sense of Urgency' wordt toegekend als binnen 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Er zullen dan voor 2016 maatregelen getroffen moeten zijn om verdere achteruitgang van soorten of habitats te voorkomen.

Voor het zuidelijke, Utrechtse deel van het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen (de Bethunepolder uitgezonderd) gelden vooral de eerste twee kernopgaven met bijbehorende habitattypen en soorten. Deze twee kernopgaven zijn aan elkaar gekoppeld.

Een evenwichtig watersysteem (kernopgave 1) is een randvoorwaarde voor de realisatie van laagveenverlandings (kernopgave 2). Een dergelijk systeem is een watersysteem waarin waterpeilen en waterkwaliteiten op natuurlijke wijze tot stand komen (flexibel peilbeheer). De waterpeilen fluctueren afhankelijk van neerslag, verdamping en kwel. In het algemeen betekent dit dat in de winter en voorjaar de peilen hoger zullen zijn dan in de zomer. Er is geen of weinig aanvoer of afvoer nodig om de peilen te sturen. Het kwelwater wordt lang in het gebied vastgehouden.

Bij flexibel peilbeheer (natuurlijk fluctuerende slootpeilen) zal de waterkwaliteit verbeteren. Daarnaast is de flora van nature afgestemd op een natuurlijke peilfluctuatie. Zaadkieming en verlanding, met alle daarbij horende successiestadia, zullen zo veel beter verlopen en de genoemde habitattypen zullen alleen dan kunnen gedijen en zich uitbreiden. Door afplaggen en het geleiden van kwelwater door het gebied kan dit verder worden versterkt. Een goed voorbeeld hiervan zijn de nieuw aangelegde petgaten in de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven(zie foto hierna).

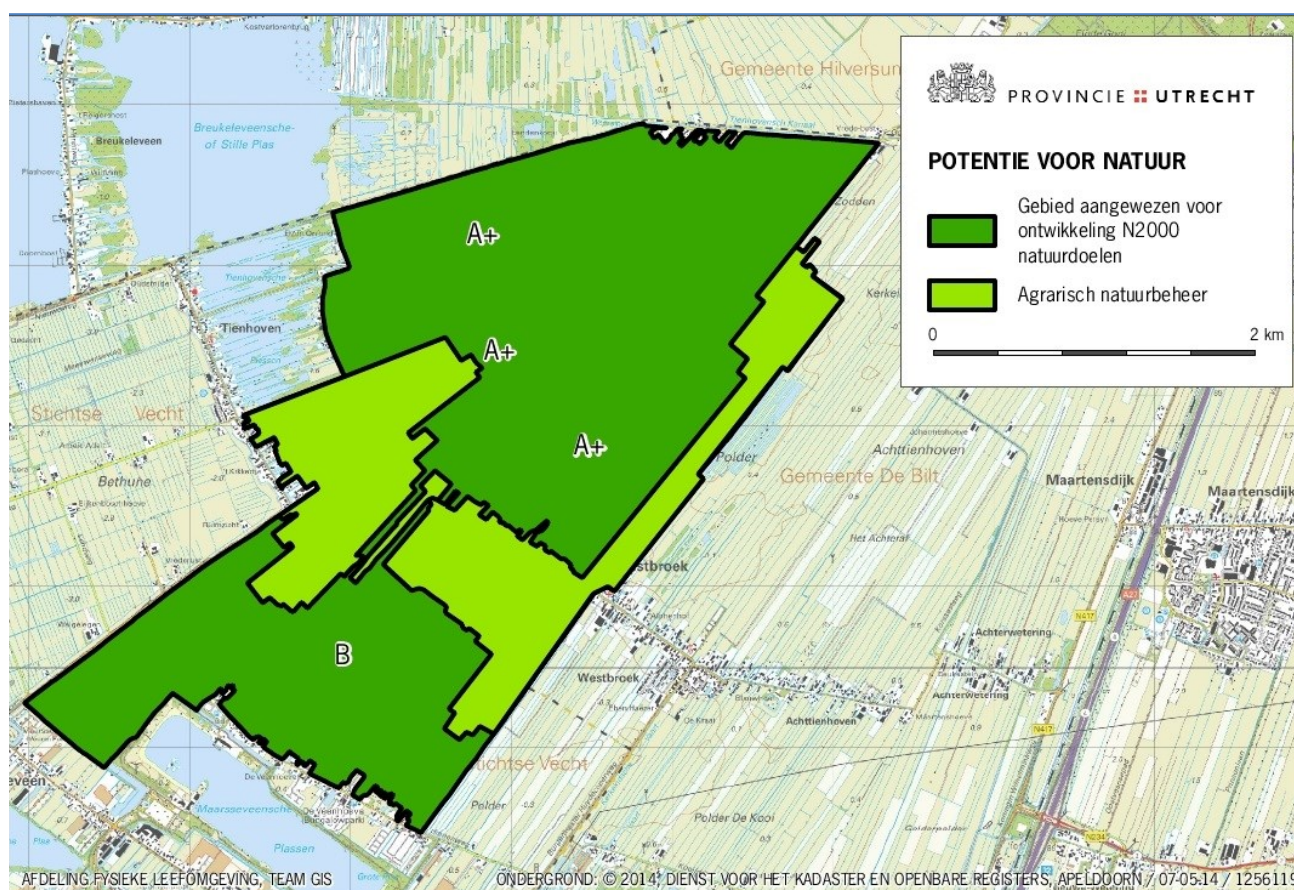
Nieuwe petgaten in de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven

De genoemde habitatdoeltypen en soorten komen deels al voor in het gebied, maar er is sprake van achteruitgang. Doel is om de habitattypen zodanig te versterken, vergroten,

verbinden en beheren, dat de genoemde soorten en habitats behouden blijven en worden uitgebreid. Het instellen van een evenwichtig watersysteem is daarbij onontbeerlijk.

In de LESA-rapportage² die is uitgevoerd voor het Utrechtse deel van het Natura2000-gebied de Oostelijke Vechtplassen, is geconcludeerd dat in gebieden die onder invloed staan van kwel, zoals de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven, de Westbroekse Zodden en de punt van Polder Maarsseveen (ook genoemd de 'Taartpunt'), de meeste kansen bestaan voor behoud en ontwikkeling van de Natura2000-doelen.

In figuur 2 is de potentie weergegeven voor de ontwikkeling van de gewenste habitattypen. De zeer hoge potenties van de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven, de Westbroekse Zodden en de Maarsseveense Polder komen hierin naar voren (A+). Ook in de Molenpolder en de Maarsseveense Zodden zijn belangrijke potenties (B) wat betreft de te realiseren Natura2000-doelen.

Figuur 2: Potentie voor de ontwikkeling van de gewenste habitattypen Natura2000 Oostelijke Vechtplassen. In donkergroen de gebieden binnen de Natura2000-grens die door Gedeputeerde Staten aangewezen zijn voor de ontwikkeling van N2000-natuurdoelen. In lichtgroen de gebieden voor agrarisch natuurbeheer.

- A+:** Zeer hoge potenties voor realisatie van basenafhankelijke natuurwaarden door invloed van grondwater, zoals de laagveenverlandingsreeks en schraalgrasland. Goede actuele Ausgangssituatie voor voedselrijkdom en drooglegging, actuele verlanding op enkele locaties.
- B:** Potenties voor realisatie blauwgraslanden, vegetaties uit de laagveenverlandingsreeks en verschillende faunadoelen, wanneer doorvoer van basenrijk water (via sturing oppervlaktewater) mogelijk is gemaakt.

² Landschaps Ecologische Systeem Analyse Utrechtse deel N2000-gebied Oostelijke Vechtplassen, 19 november 2013

3.3 Huidige natuurwaarde

Westbroekse Zodden, Molenpolder en Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven

Deze gebieden liggen op de kwelrijke flank van de Utrechtse Heuvelrug. Omdat hier voedselarme en basenrijke kwel naar boven komt, komen hier van oudsher zeldzame soorten voor. De meest bijzondere habitattypen komen voor in overgangsmilieus van neerslagwater naar grondwater en ook op plekken waar infiltratie omslaat in kwel. Bijlage 3 geeft de huidige verspreiding van de Natura2000-habitattypen in het gebied.

In de Westbroekse Zodden en de Oostelijke Binnenpolder komen naar verhouding nog relatief grote oppervlakten trilveen voor. In de Molenpolder zijn dit slechts kleine plukjes. De aanwezige trilvenen verdrogen en de kwelgebonden habitattypen beperken zich tot de sloten en oevers (en komen dus niet voor op het perceel). De trilveenvegetaties in de Molenpolder zijn alleen zeer plaatselijk goed ontwikkeld. Het lijken relictten van een uitgebreidere verspreiding toen in de Molenpolder nog kwel voorkwam. Het kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit voert momenteel een onderzoek uit naar de oorzaak van het uitblijven van de verlanding.

In de Westbroekse Zodden en de Oostelijke Binnenpolder is geprobeerd om de veroudering en verdroging van sommige verlande petgaten aan te pakken door ze weer open te graven. In deze nieuw gegraven petgaten ontwikkelen zich wel waterplantenvegetaties, maar de typische verlandingssoorten komen weinig voor.

Naast trilvenen komen er in deze drie gebieden oppervlakten met veenmosrietland voor. In de sloten en de bestaande petgaten komen op een beperkt aantal plekken kranswieren voor. Verspreid komen er ook krabbenscheer en fonteinkruiden voor. De moerasvogels in het gebied gaan achteruit.

Soms is er een aangetaste vorm van het habitat aanwezig, maar soms ook een later 'successiestadium' zoals elzenbroekbos. Een deel van de gronden is nog niet voor natuur verworven of ingericht en wordt daarom nog als cultuurgrasland beheerd.

Maarsseveense Zodden

Hier komen relatief nog grote arealen voor met kranswieren, fonteinkruiden en krabbenscheer, maar deze vegetaties gaan achteruit.

Maarsseveense Polder

In het verleden kwamen hier wel Natura2000-doelsoorten waterplanten voor. Dit heeft te maken met de relatief sterke kwel die van oudsher in de noordoostelijke punt van het deelgebied aan de oppervlakte komt.

Consequentie van handhaven huidige situatie

Als het waterbeheer zou blijven zoals het nu is, dan heeft dat nadelige gevolgen voor de ontwikkeling op het land van blauwgraslanden en trilvenen. Daarnaast zal vooral in de Molenpolder en Maarsseveense Zodden de waterkwaliteitsverbetering achterwege blijven.

De volgende tabel geeft aan hoever de huidige situatie (scenario 1) verwijderd is van de te realiseren eindsituatie (scenario 2).

	1. Huidig peil	2. Alles Natuurpeil, geen landbouw-enclaves (referentie)
Consequenties voor natuurdoelen WBZ en OBT		
Realisatie doelen t.a.v. oppervlaktewaterafhankelijke systemen (watervegetaties, veenmosrietlanden en trilvenen p.p.)	Orange	Green
Realisatie doelen t.a.v. ontwikkeling grondwaterafhankelijke systemen (blauwgraslanden en trilvenen p.p.)	Red	Green
Consequenties voor natuurdoelen MP		
Realisatie oppervlaktewaterafhankelijke doelen benedenstrooms	Yellow	Green

Green	Neutraal t.o.v. referentie
Light Yellow	Effect gering
Yellow	Effect matig
Orange	Effect vrij groot
Red	Bedreiging voor doelen

Figuur 3: Consequentie van het handhaven van de huidige situatie (scenario 1) voor de te realiseren Natura2000-doelen (scenario 2).

Bron: Runhaar en Schep, Rapport Ecologisch advies landbouwenclaves Noorderpark, KWR/W&B 2014

3.4 Vele processen, één doel

Drie processen spelen op dit moment een cruciale rol bij de totstandkoming van dit plan.

3.4.1 Natura2000

De provincie Noord-Holland is initiërend bevoegd gezag voor het opstellen van het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen. Met andere woorden: deze provincie neemt het initiatief. Zowel Provincie Noord-Holland als Provincie Utrecht zijn bevoegd gezag: zij stellen het beheerplan vast voor het gedeelte dat in hun provincie ligt. Vanwege de noodzaak om de achteruitgang van de natuur te stoppen (Sense of Urgency-status) en doordat er eind 2014/begin 2015 een nieuw peilbesluit moet zijn vastgesteld, heeft de portefeuillehouder Ruimtelijke Ontwikkeling en Landelijk Gebied Provincie Utrecht besloten om, vooruitlopend op de definitieve aanwijzing³ en het definitieve beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen, de voorbereiding van maatregelen in het Utrechtse deel in gang te zetten.

In het Natura2000 beheerplan wordt ook de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) toegepast. In de PAS wordt door rijk en provincies gewerkt aan een gezamenlijke aanpak om de hoeveelheid stikstof te beperken en zowel achteruitgang van kwetsbare natuur te

³ Is inmiddels definitief.

---

voorkomen als uitbreiding van activiteiten in en rond het Natura2000-gebied mogelijk te houden. Daarvoor is per gebied een pakket van herstelmaatregelen ontwikkeld. Door de opgelopen vertraging zal de PAS naar verwachting eind 2014 definitief worden. De provincies Noord-Holland en Utrecht willen de PAS-herstelmaatregelen in een bestuurlijke

SamenwerkingsOvereenkomst (SOK) bekrachtigen. De PAS-maatregelen en de maatregelen die uit dit gebiedsproces komen, zullen goed op elkaar moeten aansluiten en maken onderdeel uit van het Natura2000 Beheerplan Oostelijke Vechtplassen. Beide zullen aan de basis liggen voor de SOK. Daarna (2015) zal het concept-beheerplan en het ontwerp-beheerplan worden vastgesteld.

3.4.2 Watergebiedsplan

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht moet eind 2014/begin 2015 het watergebiedsplan en het nieuwe peilbesluit vaststellen. Het jaar 2014 is nodig voor het besluitvormingstraject. Definitieve voorstellen moeten dan ook eind 2014 gereed zijn. Er is geen verder uitstel van het peilbesluit meer mogelijk: het waterschap heeft april 2015 de mogelijkheid van maximaal 5 jaar uitstel benut. In het watergebiedsplan en peilbesluit worden het nieuwe waterbeheer en de nieuwe waterpeilen vastgelegd.

3.4.3 Akkoord van Utrecht 2011

Het Akkoord van Utrecht is een bestuurlijke overeenkomst tussen Natuurmonumenten, het Utrechts Landschap, Staatsbosbeheer, LTO Noord, de Agrarische natuurverenigingen, Landschap Erfgoed Utrecht, Natuur en Milieufederatie Utrecht, het Utrechts Particulier Grondbezit, de Reconstructiecommissie Gelderse Vallei/Utrecht-Oost en de provincie Utrecht over de begrenzing van de herijkte Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in de provincie Utrecht. De overeenkomst is gesloten op 9 juni 2011.

Overeengekomen is dat er nog 1506 ha voor natuurbehoud en -ontwikkeling moet worden verworven. Hiervan is 130 ha gelegen in het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen Utrecht. Deze 130 ha betreffen nog te verwerven ha's die nu nog in handen zijn van agrariërs en particulieren in de polders. In de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden liggen vijf agrarische bedrijven die het merendeel van deze 130 ha beslaan. De EHS-opgave moet uiterlijk in 2028 gerealiseerd zijn. Gebiedscommissie Utrecht-West is in het kader van de opdracht om met een haalbaar inrichtingsplan op hoofdlijnen te komen, in intensief overleg met de eigenaren/agrariërs om te bezien of verplaatsing, ruiling of particulier natuurbeheer mogelijk is om deze gronden beschikbaar te krijgen voor natuurontwikkeling.

Naast bovenstaande drie processen spelen ook onderstaande processen een rol.

3.4.4 Verdrogingsbestrijding

Op 2 juli 2008 is door vele partijen (provincie, waterschappen, terreinbeheerders, drinkwaterbedrijven, particulier grondbezit, gemeenten en LTO) een convenant ondertekend waarmee de aanpak van verdroogde gebieden is vastgelegd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen TOP-gebieden (natuurgebieden van internationaal en nationaal belang) en SUBTOP-gebieden (natuurgebieden met een regionaal belang). De TOP-gebieden hebben de hoogste prioriteit om de verdroging aan te pakken. Het Noorderpark, waar Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht deel van uitmaakt, is hierbij geklasseerd als een TOP-gebied. Dit convenant was geldig tot 31-12-2013. In

---

deze periode zijn voor de Bethunepolder en het natuurgedeelte van de Polder Maarsseveen, de 'Taartpunt' (zie figuur 1), inrichtingsplannen opgesteld die de verdroging aanpakken. In de Bethunepolder worden deze vanaf 2013 uitgevoerd (gereed in 2014). Voor Polder Maarsseveen wordt de uitvoering in 2014 voorbereid (uitvoering eind 2014–2015). Voor het overige deel van Natura2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht worden in dit document op hoofdlijnen maatregelen voorgesteld.

3.4.5 Kaderrichtlijn Water

In de Kaderrichtlijn Water (KRW) staat het bereiken van een goede toestand (ecologisch en chemisch) van zowel het oppervlaktewater als het grondwater centraal. De provincie Utrecht heeft in het Waterplan 2010–2015, deelplan KRW, haar beleid voor de Europese KRW uitgewerkt. Hiermee is deels invulling gegeven aan de Sense of Urgency-maatregelen. Voor het Noorderpark zijn hierin de volgende maatregelen aangegeven:

1. Voor de periode 2010–2015:

- peilopzet Bethunepolder: 10% reductie van wegzijging vanuit het Noorderpark naar de Bethunepolder
- compenserende maatregelen landbouw en bebouwing, afkoop/vergoeden natschade en/of groen-blauwe diensten
- onderzoeksmaatregelen naar onder andere het stimuleren van verlanding: 'Flexibel peilbeheer; van denken naar doen'

Deze maatregelen worden vanaf 2013 uitgevoerd en zijn gereed in 2014.

2. Voor ná 2015: De op te nemen maatregelen zijn ten tijde van het schrijven van dit inrichtingsplan op hoofdlijnen nog niet bekend. Uitgangspunt is dat voor deze periode maatregelen worden opgenomen waarvoor voldoende consensus en financiële dekking is.

3.4.6 LIFE+-project 'Nieuw Leven in het veen' (New Life for Dutch Fens)

De EU heeft een LIFE+-subsidie toegekend voor natuurmaatregelen in de Oostelijke Vechtplassen met bijdragen van rijk, provincies en waterschappen. LIFE+ draagt bij aan de realisatie van Natura2000-instandhoudingsdoelen op de gronden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

Het gaat om plaggen, baggeren en herstellen van petgaten. Deze maatregelen zijn een onmisbaar onderdeel van het totale pakket waarmee de natuurdoelen gehaald kunnen worden. Ze maken dan ook deel uit van dit inrichtingsplan op hoofdlijnen. De LIFE+-subsidie is toegekend tot eind 2018.

3.4.7 Samenhang processen

De bovenstaande processen benaderen de problematiek van het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen ieder vanuit een eigen invalshoek, waarbij zij alle als doel hebben om de Natura2000-doelen te realiseren. Het proces Natura2000 vormt hierbij de overkoepelende paraplu. Het watergebiedsplan, de Kaderrichtlijn Water en de verdrogingsbestrijding richten zich op het waterbeheer, het Akkoord van Utrecht op de grondaankoop en LIFE+ op het uitvoeren van inrichtingsmaatregelen.

Het inrichtingsplan op hoofdlijnen geeft een concrete invulling van de maatregelen zoals die in hoofdlijnen in het concept-beheerplan Natura2000 zijn beschreven, vooruitlopend op het definitieve beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen. Gebiedscommissie

---

Utrecht–West doet dit voorstel om de achteruitgang in biodiversiteit om te buigen in duurzame instandhouding van de Europese beschermde natuur. Tevens doet de gebiedscommissie dit voorstel omdat het nieuwe watergebiedsplan/peilbesluit in 2015 moet worden vastgesteld. De N2000-opgaven en het watergebiedsplan zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

3.5 Belemmeringen bij huidige situatie en oplossingsrichtingen

Kernopgaven 1 en 2 zijn aan elkaar gekoppeld. Het evenwichtige systeem (kernopgave 1) is vooral gericht op het watersysteem. Een evenwichtig watersysteem is namelijk een vereiste voor de realisatie van alle successtadia van laagveenverlanding (kernopgave 2).

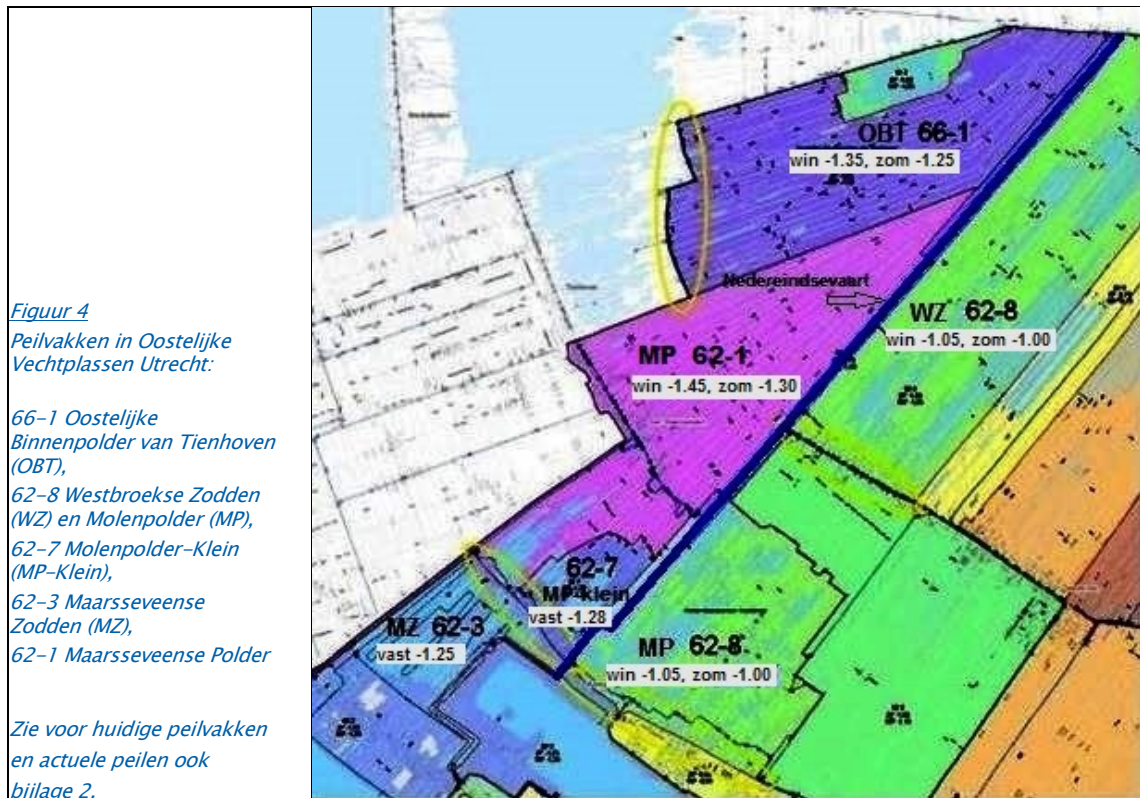
3.5.1 Watersysteem

Een evenwichtig watersysteem is een watersysteem waarin waterpeilen en waterkwaliteiten op natuurlijke wijze tot stand komen (flexibel peilbeheer). De waterpeilen fluctueren, binnen bepaalde marges, afhankelijk van neerslag, verdamping en kwel. In het algemeen betekent dit dat in de winter en in het voorjaar de peilen hoger zullen zijn dan in de zomer. Er is geen of weinig aanvoer of afvoer nodig om de peilen te sturen. Het kwelwater wordt lang in het gebied vastgehouden.

Op dit moment is sprake van landbouwpeilen gericht op moderne landbouw. Dit zijn een min of meer vast hoog peil in de zomer en een vast laag peil in de winter. Om de Natura2000-doelen te kunnen halen, is het nodig om een natuurlijke peilfluctuatie in te stellen: hoog in natte periodes en laag in droge periodes. Voor het realiseren van blauwgraslanden is ook winteroverstroming met baserijk, voedselarm oppervlaktewater noodzakelijk. Dat betekent dat daar het water incidenteel tot boven het maaiveld zal moeten komen.

Als er bij het instellen van een natuurlijk peil nog agrarische enclaves in het gebied aanwezig zijn, zijn er de volgende opties:

- aankopen of verplaatsen van bedrijven
- de enclaves behouden het huidige peil (=waterhuishoudkundig 'uitknippen')
- de enclaves hebben voldoende drooglegging, of krijgen dat door te nemen maatregelen, om bij het nieuwe peil een goede bedrijfsvoering te kunnen uitvoeren
- percelen die te nat dreigen te worden, worden geruild met drogere percelen (kavelruil)
- er wordt schade uitgekeerd
- er wordt overgegaan naar particulier natuurbeheer

Ook moet de kwel beter worden benut die vooral in de Oostelijke Binnenpolder (peilvak 66-1, figuur 4) en polder Westbroekse Zodden (62-8) volop naar boven komt. Nu wordt, vooral in de winter, het overschot aan goed kwelwater afgevoerd naar de Vecht en de Loosdrechtse Plassen. Daardoor moet in de zomer weer water worden aangevoerd vanuit de Loosdrechtse Plassen. Dit water is van mindere kwaliteit. De concentraties fosfaat, stikstof, sulfaat en chloride zijn vrijwel altijd te hoog. Dit leidt tot eutrofiëring en mogelijk tot toxische condities in de bodem.

De polder die tegen de Bethunepolder aanligt, de Maarsseveense Zodden (62-3), en de polders die er vlakbij liggen, Molenpolder (62-8) en Molenpolder-Klein (62-7), verliezen veel water door wegzijging naar de Bethunepolder. De peilopzet die in de Bethunepolder wordt doorgevoerd, dringt dit voor een deel terug, maar er blijft ook daarna een grote wegzijging bestaan. In de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven (66-1) en in de Westbroekse Zodden (66-8) is veel kwelwater over. Een mogelijkheid is om dit kwelwater in de toekomst via de Nedereindsevaart door te voeren naar de Molenpolder en de Maarsseveense Zodden. Er hoeft dan naar deze polders veel minder water van buiten het gebied te worden aangevoerd.

(Bron: Nelen en Schuurmans, Alternatievenstudie Watergebiedsplan Noorderpark, 28 april 2013; Witteveen & Bos, Watersysteemanalyse Noorderpark t.b.v. Watergebiedsplan en Beheerplan Natura2000, 15 september 2011)

De kwel komt vooral in de noordelijke helft van de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden naar boven⁴. In de huidige situatie stroomt dit via enkele afwateringsloten door het gebied heen, rechtstreeks naar het zuiden, waar het wordt

⁴ Landschaps Ecologische Systeem Analyse Utrechtse deel N2000-gebied Oostelijke Vechtplassen, 19 november 2013

---

afgevoerd met een gemaal of via een stuw. Dit kwelwater komt daardoor niet terecht in de huidige petgaten, die tussen de sloten inliggen. Deze petgaten krijgen daardoor een regenwaterkwaliteit wat ongunstig is voor de ontwikkeling van aquatische- en verlandingsvegetaties. Het is voor de waterkwaliteit in de sloten en petgaten en voor ontwikkeling van de verschillende habitats wenselijk om het kwelwater verspreid door al het oppervlaktewater en door de petgaten te laten afstromen.

De waterpeilen beïnvloeden de kweltoestroom. Bij hoge waterpeilen komt er in een gebied minder kwel omhoog dan bij lage peilen. Er is daarom een afweging nodig welk waterpeil ingesteld moet worden om aan de ene kant een goede vernatting van de bodem te krijgen en aan de andere kant ook voldoende kwel te houden. In deze afweging wordt ook de eis meegenomen om de aanvoer te beperken en om incidenteel inundatie (tijdelijk onder water zetten) te krijgen.

In de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden ligt de nadruk op terrestrische- en verlandingsvegetaties. In de Molenpolder en de Maarsseveense Zodden zijn de voorgestelde peilen vooral gericht op waterkwaliteitsverbetering voor aquatische vegetaties.

(Bron: Nelen en Schuurmans, Alternatievenstudie Watergebiedsplan Noorderpark, 28 april 2013)

3.5.2 Inliggende landbouwpercelen

Er liggen op dit moment nog enkele landbouwpercelen in de betrokken polders. Vanwege deze landbouwpercelen is het waterpeil in de hele polder tot nu toe op landbouwkundig peil (vast hoog zomerpeil en vast laag winterpeil) gehouden.

Zie 3.5.1. watersysteem voor oplossingsrichtingen m.b.t. de peilen.

Het landbouwkundig gebruik veroorzaakt ook uitstoot van vermistende stoffen. Dit belemmert de natuurontwikkeling (zie ook bij kopje 'stikstof' in deze paragraaf). De percelen liggen ook op plekken die zijn aangewezen voor het realiseren van de Natura2000-doelen. De realisatie van deze doelen is dan moeilijker.

In de bodem van (voormalige) landbouwpercelen zit veel fosfaat opgeslagen. Om daar natuurontwikkeling mogelijk te maken, is het nodig om dit fosfaat te verwijderen. Dat kan door plaggen of door een zeer lange periode te maaien en af te voeren.

Stikstof

De habitattypen die gelden voor het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen Utrecht hebben vrijwel allemaal te lijden onder stikstoftoevoer via de lucht. Binnen de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) worden twee sporen bewandeld:

1. beperken van de input door regulering van de N-uitstoot van bedrijven, verkeer en industrie en
2. het weerbaarder maken van de habitats

Voor dat laatste wordt een herstelstrategie opgesteld. Belangrijke maatregelen hierbij zijn het evenwichtig maken van het waterbeheer (flexibel en natuurlijk peil, kwel beter benutten, verminderen aanvoer, baggeren) en het verminderen van de invloed van de landbouw. Ook aangepast beheer is een belangrijke maatregel. Deze maatregelen, die vanuit dit PAS-kader gericht zijn op vermindering van de stikstofproblematiek, zijn geheel in lijn met de maatregelen die vanuit de totale aanpak van het bereiken van de Natura2000-habitattypen nodig zijn. Hoe beter namelijk de habitats zich kunnen

---

ontwikkelen, bijvoorbeeld door aanpassing van het waterbeheer en door plaggen, hoe beter ze weerstand kunnen bieden tegen de doorgaande input van stikstof. In het kader van de PAS wordt overwogen om per Natura2000-gebied bestuurlijke afspraken te maken (in een SamenwerkingsOvereenkomst) om deze maatregelen door te voeren. Dit inrichtingsplan geeft, vooruitlopend op de formele vaststelling van de PAS, al invulling aan de PAS-herstelstrategie.

3.5.3 Bebouwing

Er komt op veel plaatsen bebouwing voor in de verschillende polders. Het gaat om bebouwingslinten langs de wegen en om recreatiewoningen die dieper in de polder zijn gelegen, vaak op legakkers. Als het waterpeil omhoog gaat, kunnen deze (recreatie)woningen, als er geen maatregelen worden genomen, overlast krijgen. Een verlaging van het waterpeil in de zomer kan voor funderingsproblemen zorgen. Voor aaneengesloten bebouwingslinten (in de Westbroekse Zodden en Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven) kan een apart peilvak worden gemaakt waarin het huidige waterpeil gehandhaafd blijft. Voor de Molenpolder, de meer verspreid liggende woningen, woningen die direct aan open water liggen, en de recreatiewoningen is dat technisch lastig te realiseren en soms zelfs niet mogelijk. Het is ook zeer kostbaar. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht heeft voor de woningen onderzocht welke overlast of schade ze kunnen krijgen⁵ bij de voor Natura2000-doelen optimale peilen. Aan de hand hiervan wordt nagegaan welke maatregelen nodig zijn om overlast en schade tegen te gaan. In het watergebiedsplan zal nadere uitwerking plaatsvinden.

3.5.4 Verlandingsproces

Het verlandingsproces in nieuw gegraven petgaten komt nog niet goed op gang⁶. Het is niet geheel duidelijk waardoor dat komt, maar vermoedelijke oorzaken zijn het niet-natuurlijke peilbeheer en het ontbreken van door de petgaten stromend kwelwater, waardoor in de petgaten vooral regenwater staat. De verlandingsvegetatie gedijt daar niet goed bij. Een betere doorstroming van de polder met het beschikbare kwelwater zal de waterkwaliteit in de petgaten verbeteren. Of dat alleen voldoende is om de verlanding op gang te krijgen, is niet duidelijk. Ook aanpassing van de kanten van de petgaten (glooiend maken) lijkt nodig, in combinatie met het instellen van een meer natuurlijk peilbeheer of het aanleggen van kunstmatige zodden. Nader onderzoek (via het kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit) loopt om dit scherp te krijgen. Op basis daarvan zijn eventueel verdere maatregelen nodig.

---

⁵ Rapport bebouwingsonderzoek Grontmij, mei 2014

⁶ Rapport "Mislukking en succes van nieuwe petgaten in de Oostelijke Vechtstreek", mrt 2013, W.Weijs, laat zien dat in de Oostelijke Binnenpolder wel goede ontwikkelingen zijn geweest.

---

4 Gefaseerde aanpak

4.1 Inleiding

Binnen de meegegeven kaders van de provincie Utrecht is het niet mogelijk om op korte termijn de invloed van de landbouw in het gebied terug te brengen. Om toch zo snel mogelijk natuurwinst te boeken, stellen we als Gebiedscommissie Utrecht-West een gefaseerde aanpak voor om de Natura2000-doelen te realiseren. Het einddoel is een situatie waarbij de Natura2000-doelen zijn gerealiseerd.

Voor de eerste fase stellen we voor om in de looptijd van het nieuwe watergebiedsplan (10 jaar) *'nu te doen wat we kunnen doen'*. Dit betekent dat tot het moment dat de nieuwe peilen worden ingesteld (streefdatum 2017), de betrokken partijen actief een aantal maatregelen nemen op de drie thema's ruimtelijke ordening, waterhuishouding en inrichting, en dat er daarna tot 2024 wordt gemonitord hoe de natuur zich ontwikkelt. Deze laatste periode van 6 tot 7 jaar is te gebruiken om het beheer op orde te krijgen. Na evaluatie is het nodig te bepalen of voor waterhuishouding, inrichting, ruimtelijke ordening of beheer aanvullende maatregelen nodig zijn. Eventuele aanvullende watermaatregelen zijn mee te nemen in de nieuwe watergebiedsplanperiode (2024–2034). In figuur 5 is dit schematisch uitgewerkt.

Na uitvoering van de maatregelen uit de eerste fase zal een veel groter areaal voor natuur zijn ingericht. Na vaststelling van het peilbesluit in 2015 zal naar verwachting de waterhuishouding vanaf 2017 vrijwel optimaal zijn voor natuurontwikkeling. De verwachting is dan ook dat in het Natura2000-gebied over grote oppervlaktes de gewenste natuurtypen, zoals trilveen, blauwgrasland en veenmosrietland, tot ontwikkeling zullen komen. Daarnaast zal op de drogere delen ook kruiden- en faunairijk grasland ontstaan. In paragraaf 4.2.1 is dit nader beschreven.

In dit hoofdstuk geven we de concrete invulling van de vereiste maatregelen binnen de randvoorwaarden zoals die door de provincie Utrecht aan de Gebiedscommissie Utrecht-West zijn meegegeven. De randvoorwaarden zijn:

- de aankoop van agrarische gronden, kavelruil en verplaatsing op basis van vrijwilligheid
- de doelen, in combinatie met elkaar, zo effectief mogelijk realiseren
- de maatregelen moeten financieel haalbaar zijn

Het voorstel is gebaseerd op drie belangrijke pijlers:

(1) Ruimtelijke ordening: verwerving van gronden, verplaatsing van agrarische bedrijven, indien nodig ontpachting van reguliere pacht, verkavelen van percelen (realisatie Akkoord van Utrecht).

(2) Watersysteem: instellen juiste peilen, benutten van kwelwater, koppelen van polders, inundatie (Watergebiedsplan/Peilbesluit).

(3) Inrichting: plaggen van gronden, herprofilen van slootkanten (LIFE+-project en aanvullende inrichting).

Voor deze drie pijlers is aangegeven wat wordt uitgevoerd in de eerste fase (de fase van de looptijd van het watergebiedsplan) en wat er nodig is om het einddoel te realiseren.

In figuur 5 zijn de drie pijlers schematisch weergegeven.

INRICHTINGSPLAN OP HOOFDLIJNEN NATURA2000 OOSTELIJKE VECHTPLASSEN UTRECHT			
↓ 2014	Besluit GS	Vaststelling Watergebiedsplan	
	Ruimtelijke Ordening	Waterhuishouding	Inrichting
	Op basis van vrijwilligheid: - Verplaatsen agrariërs - Ontpachting - Verkaveling	- Flexibel peil instellen - Agrarische percelen - huidig peil - Koppelen polders - Natschade maatregelen - Doorstroomprincipe	- Life+ plaggen - Aanvullend plaggen - Slootkanten afschuinen
			Achteruitgang natuur stoppen ↓
2017	Instellen flexibel peil		Achteruitgang gestopt
↓	Natuur ontwikkelt zich Beheer optimaliseren Monitoring (neven)effecten		
2024	Resultaat 1e fase en evaluatie		Doelen voor een belangrijk deel behaald
	Aanvullende maatregelen nemen		
↓	- Effect agrarisch gebruik afgebouwd	- Overall flexibel peil	- Alles ingericht
2030	E i n d r e s u l t a a t		N2000-doelen behaald

Figuur 5: Schematische weergave van de drie pijlers

4.2 Het einddoel, Natura2000-doelen gerealiseerd

Het einddoel is de situatie waarin de instandhoudingsdoelen van Natura2000 zijn gerealiseerd. Maatregelen die dan genomen zijn:

(1) Ruimtelijke ordening

De invloed van het agrarische gebruik op het Natura2000-gebied (in de Oostelijke Binnenpolder en Westbroekse Zodden) is zodanig afgebouwd dat de natuurdoelen duurzaam in stand kunnen worden gehouden. Dit betreft het door de landbouw ingenomen oppervlak binnen Natura2000, het agrarische waterbeheer en de uitstoot van stikstof.

(2) Watersysteem

Het watersysteem is aangepast aan de Natura2000-doelen, waarbij waterpeilen flexibel fluctueren binnen de marges van het peilbesluit en ten gunste zijn van de Natura2000-doelen. Ook inundatie komt dan voor. Kwelwater wordt beter benut. Polders zijn gekoppeld om kwelwater ten goede te laten komen aan stroomafwaarts gelegen polders. Er is gebaggerd waar nodig.

(3) Inrichting

De inrichting van het gebied (plaggen, slootprofielen, inrichting petgaten) sluit aan bij de Natura2000-doelen.

Bijlage 5 toont een kaart met de bovengenoemde watermaatregelen die genomen zijn in de eindsituatie. Hierbij is ervan uitgegaan dat al het agrarisch gebruik in de polders is gestopt.

Bijlage 6 geeft aan waar het zoekgebied ligt voor het plaggen van de bovengrond. Er kan nog niet exact worden aangegeven waar en hoeveel er geplagd gaat worden. Ook zal niet altijd vlakdekkend worden geplagd. Soms worden alleen de slootkanten afgeschuind. Voorgesteld wordt om dit in een later stadium uit te werken.

(Bron: Alterra, Fosfaatonderzoek Noorderpark, januari 2014, Alterra 2493)

Bijlage 4 geeft een indicatie van de natuurdoelen die in potentie te verwachten zijn bij realisatie van deze maatregelen. Hierbij is een tweedeling gemaakt in kwelgebied en wegzijgingsgebied. Hiermee worden de potenties weergegeven voor de ontwikkeling van verschillende habitats waarvoor dit gebied een Europese verantwoordelijkheid heeft.

Het gehele gebied binnen de Natura2000-begrenzing is hierbij meegenomen, behalve het agrarische deel van de Ecologische Hoofdstructuur in de Maarsseveense Polder en de Molenpolder. In het Aanwijzingsbesluit Natura2000 is aangegeven dat bestaande bebouwing, erven, tuinen en verhardingen geen deel uitmaken van het aangewezen gebied (zie Aanwijzingsbesluit Oostelijke Vechtplassen 4 juni 2013). In het watergebiedsplan wordt nader uitgewerkt hoe schade en overlast door nieuwe peilen wordt tegengegaan.

4.3 **Eerste fase: achteruitgang gestopt, natuurdoelen voor belangrijk deel behaald**

4.3.1 **Maatregelen eerste fase**

De eerste fase hangt nauw samen met het in 2014/begin 2015 op te stellen watergebiedsplan en peilbesluit (looptijd 10 jaar) en met de uit te voeren maatregelen in het kader van:

- LIFE+ (uitvoering 2014–2018)
- de PAS-Herstelstrategie (afspraken in 2014, uitvoering daarna)
- het beheerplan Natura2000 Oostelijke Vechtplassen.

De te nemen maatregelen worden in deze kaders vastgelegd en deels al uitgevoerd.

De ambitie van deze eerste stap is om op korte termijn *‘die maatregelen te nemen die genomen kunnen worden’*. De verwachting is dat de achteruitgang van vrijwel alle habitattypen en soorten hiermee wordt gestopt (invulling Sense of Urgency-opgave) en dat de weg naar herstel en naar het Natura2000-einddoel wordt ingezet en voor een belangrijk deel wordt behaald. Hiermee wordt invulling gegeven aan de PAS-Herstelstrategie en de Natuurbeschermingswet die nodig is in het kader van een nieuw peilbesluit.

Maatregelen die in deze eerste fase worden genomen, zijn:

(1) Ruimtelijke ordening

De gesprekken met inliggende agrariërs wordt voortgezet en zal na kortere of langere tijd naar verwachting leiden tot aankoop of verplaatsing van één of meer agrariërs of overgang naar particulier natuurbeheer. De gesprekken met inliggende particulieren wordt ook voortgezet en zal naar verwachting leiden tot aankoop, omzetting naar particulier natuurbeheer of ruiling van percelen of het nemen van maatregelen, zodat zij zo weinig mogelijk hinder ondervinden van de peilaanpassing. Uitgangspunt voor het waterschap is het voorkomen van schade aan bebouwing, erf en tuin (bestemming 'wonen/recreatie'). Voor agrarische percelen (bestemming 'agrarisch') blijft de continuïteit van de bedrijfsvoering gegarandeerd. Voor bestemming 'natuur' staat het realiseren van de Natura2000-doelen voorop.

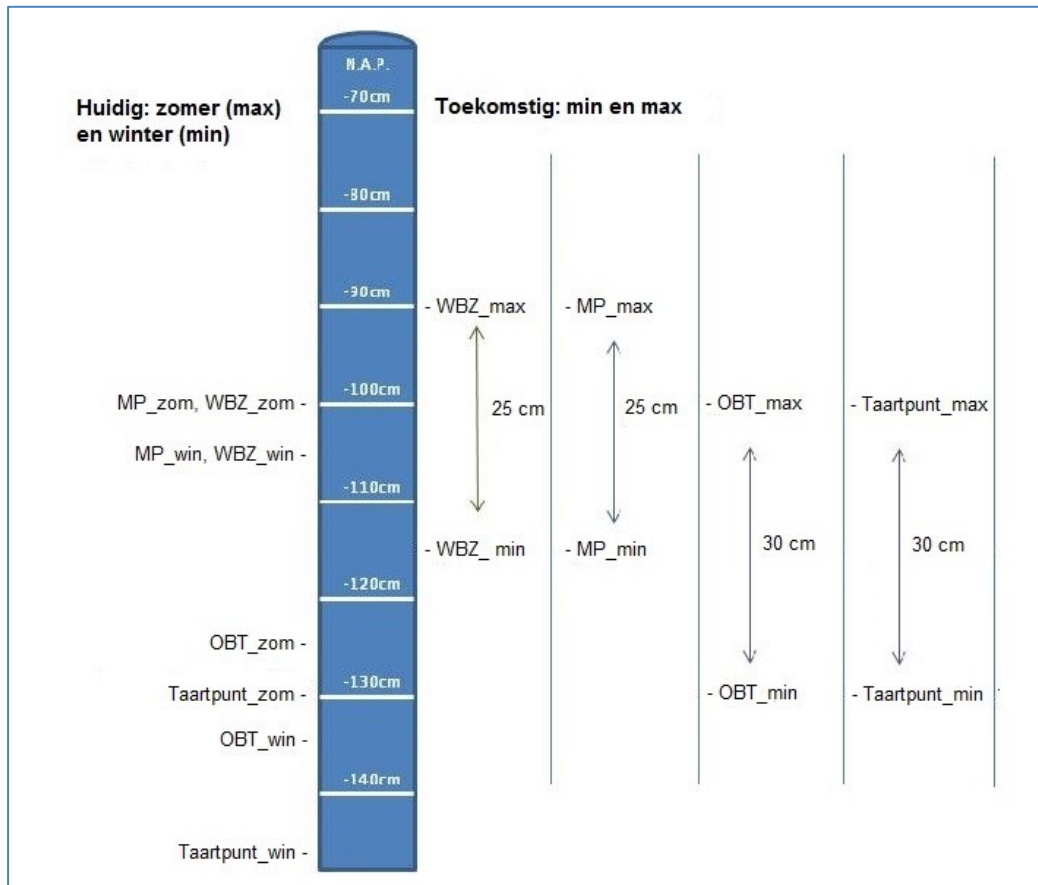
Geliberaliseerde pacht op gronden van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer of Bureau Beheer Landbouwgronden wordt waar nodig aangepast of opgezegd. Reguliere pacht wordt, eventueel via een kavelruil, ontpacht.

(2) Watersysteem

Aan Waterschap Amstel, Gooi en Vecht wordt gevraagd om in het nieuwe peilbesluit:

- 1) flexibel peil binnen bepaalde marges op te nemen voor de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven, de Westbroekse Zodden en de Molenpolder. Dit met uitzondering van die delen die in 2017 nog in agrarisch gebruik zijn.
- 2) het huidige peil niet te verhogen in de Maarsseveense Zodden en Molenpolder-Klein. Hier kunnen de Natura2000-doelen worden gerealiseerd door minder aanvoer van Vechtwater en meer doorvoer van kwelwater
- 3) polders aan elkaar te koppelen om kwelwater zoveel mogelijk te benutten en aanvoer van gebiedsvreemd water zoveel mogelijk tegen te gaan
- 4) de doorstroming van de polders met kwelwater te bevorderen door aanpassing van het slotenstelsel
- 5) om deze maatregelen zo snel mogelijk voor te bereiden en uit te voeren, zodat de streefdatum van 2017 waarop op natuurpeil kan worden ingesteld, wordt gehaald

Figuur 6 geeft de huidige waterpeilen (links) met vaste zomer- en winterpeilen weer. Ook zijn de voorgestelde nieuwe waterpeilen (rechts) aangegeven, met een natuurlijk fluctuerend (flexibel) peil binnen de aangegeven marges dat afhankelijk is van neerslag en verdamping. Hieruit blijkt duidelijk dat de nieuwe peilen een grotere fluctuatie kennen dan nu het geval is. In de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven liggen de peilen ook gemiddeld hoger dan nu. Het puntje van Polder Maarsseveen, de 'Taartpunt', krijgt hetzelfde peil als de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven. In de Maarsseveense Zodden en Molenpolder-Klein wordt het peil niet verhoogd.

Figuur 6: Huidige en nieuwe waterpeilen. MP = Molenpolder, exclusief Molenpolder-klein; WBZ = Westbroekse Zodden (ook wel Polder Westbroek); OBT = Oostelijke Binnepolder van Tienhoven

De eigendommen van agrariërs en particulieren met bestemming agrarisch, waarover vóór 2017 geen overeenstemming is bereikt over verplaatsing, verwerving of particulier natuurbeheer, houden het huidige peil (uitknippen) of gaan mee met natuurpeil waarbij agrarisch gebruik van de grond gewaarborgd is. Hierbij kan gedacht worden aan kavelruil, ophoging of schadevergoeding. Dit betekent dat in de Oostelijke Binnepolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden van 2017 tot 2025 naar verwachting niet één peilvak maar twee peilvakken worden gehanteerd. Eén peilvak met natuurpeil en één peilvak waarin het huidige peil wordt gehandhaafd voor de bebouwing en de agrarisch gebruikte gronden.

Onderzoek⁷ laat zien dat voor de meer noordelijk gelegen landbouw- en particuliere enclaves in de Oostelijke Binnepolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden het handhaven van het huidige peil in een apart peilvak vanuit ecologisch standpunt niet gunstig is. Ook is het lastig om smalle, lange inliggende (particuliere) agrarische percelen het huidige peil te laten houden. Er zal in die situatie, bij verschillende in te stellen waterpeilen, veel randeffect zijn. Dit zowel naar de agrarische percelen als naar de natuur.

Oostelijke Binnepolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden

Voor de particuliere agrarische percelen wordt voorgesteld om via een kavelruil te proberen de ver in het gebied instekende nattere delen te ruilen met percelen buiten

⁷KWR, Ecohydrologisch advies landbouwpercelen Noorderpark, april 2014

Natura2000 of met percelen die meer aan de rand van de polder liggen, zo nodig gecombineerd met ophogen.

Er kan onderscheid gemaakt worden in twee verschillende soorten agrarische enclaves:

1. de agrarische percelen in het midden en het zuiden van de polder
2. de agrarische percelen aan de noordkant

Voor de agrarische percelen aan de zuidkant en in het midden van de polders stellen we voor om deze het huidige peil te laten houden (uitknippen). De agrarische percelen aan de noordkant hebben nu al een aanzienlijke drooglegging. Deze zal in de toekomst, bij de nieuwe waterpeilen, ook zo blijven. Daarom stellen we voor om deze niet uit te knippen maar om via een kavelruil te proberen de ver in het gebied instekende nattere delen te ruilen met percelen buiten het Natura2000-gebied.

Vanuit de noordelijke landbouwpercelen zullen met de stroming van het oppervlaktewater meststoffen in het stroomafwaarts gelegen natuurgebied terecht kunnen komen. Door aparte afvoer of defosfatering kan dit zoveel mogelijk worden voorkomen.

Voor de bebouwing aan de Kerkdijk stellen we voor om een apart peilvak te creëren waarin het huidige peil wordt gehanteerd. De agrarische enclaves die nog in het gebied blijven, kunnen hierop worden aangesloten.

In de scheisloten tussen de natuurpercelen en de agrarische percelen wordt bij het 'uitknippen' het huidige (agrarische) peil gehanteerd. Er kan aan de rand van deze natuurpercelen een effect zijn op de waterkwaliteit. Immers: 'natuurwater' stroomt direct langs agrarische percelen, waardoor door af- en uitspoeling meststoffen (en eventueel gewasbeschermingsmiddelen) in geringe mate in de natuur terecht kunnen komen.

Molenpolder

In de Molenpolder staat bebouwing langs de Westbroekse Binnenweg en recreatiewoningen op de legakkers. Onderzoek aan de bebouwing langs de Westbroekse Binnenweg maakt duidelijk dat een beperkt aantal woningen mogelijk schade of overlast zal ondervinden van het nieuwe peil. Uitgangspunt is dat schade en overlast voor bebouwing en recreatiewoningen wordt voorkomen. Hiervoor worden zo nodig maatregelen getroffen. Peilfluctuatie is in deze polder essentieel om te voorkomen dat in de zomer aanvoer van water (met mindere kwaliteit) nodig is. Alleen zo is hier de noodzakelijke verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater haalbaar.

Maarsseveense Zodden en Molenpolder-Klein

Voor de Maarsseveense Zodden en de Molenpolder-Klein is een verbetering van de waterkwaliteit te bereiken door verminderde aanvoer van Vechtwater en vergrote aanvoer van kwelwater uit de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven, de Westbroekse Zodden en de Grote Maarsseveense Plas. Ook kan baggeren en een betere scheiding van aanvoerwater en kwelwater hier zorgen voor een betere waterkwaliteit. Door de vele en laaggelegen bebouwing wordt voorgesteld om in ieder geval het peil niet te verhogen.

In het watergebiedsplan wordt voor de verschillende genoemde polders verder uitgewerkt hoe het kwelwater in de verschillende peilvakken beter kan worden benut door het via het oppervlaktewater en de petgaten te laten afstromen (polderdoorstroomprincipe).

(3) Inrichting

Voorgesteld wordt om daar waar nodig de bovengrond te plaggen, water te baggeren en slootkanten aan te passen om een goede uitgangspositie voor de natuurontwikkeling te krijgen. Dit gebeurt deels in LIFE+-verband. Voorgesteld wordt om voor de overige gebieden een aanvullend plagplan op te stellen.

(4) Overig

Voorgesteld wordt verder om onderzoek te doen naar de knelpunten bij het op gang brengen van de verlanding. Dit onderzoek loopt al en is in 2015 afgerond. Het is relevant om dit onderzoek te verlengen om antwoorden te krijgen op vraagstukken over verlanding, inundatie en bevoeiing van trilvenen.

4.3.2 Natuurwaarden na voltooiën eerste fase

Figuur 7 geeft een indicatie van de te bereiken oppervlaktes aan natuurdoeltypen. Dit na uitvoering van de eerste fase en bij het bereiken van het einddoel, uitgaande van een optimale inrichting en beheer van het gebied. De figuur laat zien dat in de eerste fase forse natuurwinst wordt geboekt (in ha).

Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en Westbroekse Zodden (kwelpolders)

natuurdoelen	Natura2000 doel	Huidige situatie In ha	Na uitvoering eerste fase * In ha	Einddoel In ha
Kranswierwater en trilveen	ja	10	115	150
blauwgrasland	ja	1	115	180
Veenmosrietland	ja	0	0	0
Bloemrijk grasland	nee	0	120	154

Molenpolder(-Klein) en Maarsseveense Zodden (wegzijingpolders)

natuurdoelen	Natura2000 doel	Huidige situatie In ha	Na uitvoering eerste fase* In ha	Einddoel In ha
Kranswierwater en trilveen	ja	21	125	125
blauwgrasland	ja	0	0	0
Veenmosrietland	ja	5	55	55
Bloemrijk grasland	nee	0	80	80

Figuur 7: indicatie van de te bereiken oppervlaktes aan natuurdoeltypen

* *In een zone rondom de agrarische enclaves zullen de N2000-doelen vanwege de nadelige beïnvloeding vanuit de landbouw niet gehaald kunnen worden. Hoe groot dit effect is, is moeilijk te bepalen. In de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en de Westbroekse Zodden betreft dit het oppervlak dat de agrarische bedrijven innemen, waar de natuurdoelen niet gehaald kunnen worden, en een beïnvloedingszone eromheen. De beïnvloeding wordt versterkt doordat in de scheidingsloot tussen de landbouw enclave en de natuur het landbouwpeil wordt gehandhaafd.*

Natura2000-instandhoudingsdoelen zijn niet in het gehele gebied haalbaar. Vanwege de variatie in hoogte van het terrein zullen ook bij de toekomstige voorgestelde natuurpeilen delen zijn die te droog zijn voor de Natura2000-doelen. De natuurtypen die zich daar

ontwikkelen (vochtige en drogere bloemrijke graslanden), horen echter bij een systeem met overgangen van zeer natte naar drogere typen. Ze vormen een waardevolle aanvulling op de nattere Natura2000–instandhoudingsdoelen.

Figuur 8 geeft een inschatting van de effecten op de realisatie van de Natura2000–doelen in drie situaties:

1. huidige peil handhaven
2. zuidelijke agrarische enclaves uitknippen en de andere verplaatsen, omklappen of ophogen en
3. de eindsituatie waarbij alle percelen een natuurbestemming hebben en de peilen zijn aangepast

De effecten zijn beoordeeld ten opzichte van de optimale eindsituatie voor natuur.

	1. Huidig peil	2. Natuurpeil en uitknippen zuidelijke enclaves	3. Alles Natuurpeil, geen landbouw-enclaves (referentie)
<i>Consequenties voor natuurdoelen WBZ en OBT</i>			
Realisatie doelen t.a.v. oppervlaktewaterafhankelijke systemen (watervegetaties, veenmosrietlanden en trilvenen p.p.)			
Realisatie doelen t.a.v. ontwikkeling grondwaterafhankelijke systemen (blauwgraslanden en trilvenen p.p.)			
<i>Consequenties voor natuurdoelen MP</i>			
Realisatie oppervlaktewaterafhankelijke doelen benedenstrooms			

	Neutraal t.o.v. referentie
	Effect gering
	Effect matig
	Effect vrij groot
	Bedreiging voor doelen

Figuur 8: Consequentie van het handhaven van de huidige situatie (scenario 1) voor de te realiseren Natura2000–doelen (scenario 3) en de effecten van de eerste fase (scenario 2)

(Bron: Runhaar en Schep, Rapport Ecologisch advies landbouwenclaves Noorderpark, KWR/W&B 2014)

Uit deze figuur blijkt dat bij de eerste fase (=scenario 2: uitknippen van de zuidelijke agrarische enclaves) grote natuurwinst wordt gerealiseerd.

Neveneffecten peilverandering

In alle polders waar de peilen veranderen, kan dat een tijdelijk effect hebben op de begroeiing. Mogelijk leidt een peilverandering tot verlies (deels omvallen) van een deel van de struiken en bomen. De nadruk van de Natura2000–natuur ligt echter niet op struiken en bomen, maar op moerasplanten in het water en op de oever met de bijbehorende soorten

---

dieren. Na verloop van tijd past de vegetatie zich aan de nieuwe situatie aan en zullen nieuwe struiken en bomen zich vestigen die aangepast zijn aan het nieuwe peilbeheer.

De veranderende peilen zullen mogelijk ook invloed hebben op het zakken van het maaiveld. Het behalen van de Natura2000-doelen door hiervoor een optimaal peilverloop te hanteren, heeft in dit gebied voorrang boven een mogelijk tijdelijk effect op het zakken van het maaiveld.

---

5 Communicatie tijdens proces opstellen plan

In maart 2013 is gestart met een gebiedsavond, waarna gesprekken zijn gestart met agrariërs en particulieren over aankoop en verplaatsing. Sindsdien zijn enkele voortgangsbrieven aan alle bewoners gestuurd en zijn ook verschillende inloopochtenden georganiseerd voor bewoners met vragen.

Voor de zomer van 2014 wordt weer een gebiedsavond georganiseerd, voorafgaand aan de vaststelling van dit inrichtingsplan op hoofdlijnen door het College van Gedeputeerde Staten van Utrecht.

Met betrokken organisaties is intensief contact gehouden via ambtelijke en bestuurlijke overleggen, zowel bilateraal als plenair.

Met specifieke groepen bewoners is een vrijwillige kavelruil opgestart om diep in het gebied instekende percelen te ruilen tegen andere percelen. Met weer andere bewoners is een participatief meetnet opgestart, waarbij burgers zelf monitoren hoe de grondwater- en oppervlaktewaterpeilen fluctueren.

---

6 Voorstel voor vervolg

Om de maatregelen die de gebiedscommissie voorstelt voor de eerste fase te kunnen realiseren zal na de vaststelling door College van Gedeputeerde Staten (GS) van het inrichtingsplan op hoofdlijnen verdere uitwerking nodig zijn op een aantal gebieden.

Watergebiedsplan opstellen

Het inrichtingsplan op hoofdlijnen is input voor het nieuwe watergebiedsplan en het peilbesluit. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht zal het watergebiedsplan met bijbehorende peilbesluiten opstellen. Dit watergebiedsplan stelt het waterschap naar verwachting begin 2015 vast. De daadwerkelijke realisatie van het nieuwe water- en peilbeheer kan in 2017 gelukt zijn.

Inrichtingsplan opstellen

Het opstellen van een concreet inrichtingsplan is ook nodig. Voorstel is om hiervoor een projectorganisatie op te zetten. Deze zal de volgende activiteiten op elkaar moeten afstemmen en uitwerken:

- LIFE+ plagmaatregelen nemen. Deze zijn al in gang gezet door Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Ze moeten vóór 2018 zijn gerealiseerd.
- Aanvullende plagmaatregelen nemen voor andere percelen dan LIFE+. Deze moeten in de periode 2014–2018 worden voorbereid en uitgevoerd.
- Overleggen over verplaatsing, (kavel)ruil en particulier natuurbeheer. Deze zijn al bezig en gaan in 2014–2017 en daarna door.
- Uitvoeren van onderzoek naar verlanding en lokale maatregelen voor trilveenontwikkeling.
- Monitoren (van natuur, agrarische effecten, begin-eindsituatie, waterstanden) en evaluatie voor de totale eerste fase.
- Uitwerken van recreatieve, cultuurhistorische en landschappelijke doelen.
- Uitwerken wat de betrokken partijen moeten doen om dit plan gerealiseerd te krijgen (wie staat waarvoor aan de lat).
- Uitwerken van financieringsopgave met betrokken partijen.
- Opstellen van communicatiestrategie.

Grote ambitie

We willen als gebiedscommissie erop wijzen dat het voorgestelde inrichtingsplan op hoofdlijnen een grote ambitie kent. Na vaststelling van het inrichtingsplan door GS zal het opstellen van het watergebiedsplan en het inrichtingsplan meteen moeten worden doorgezet.

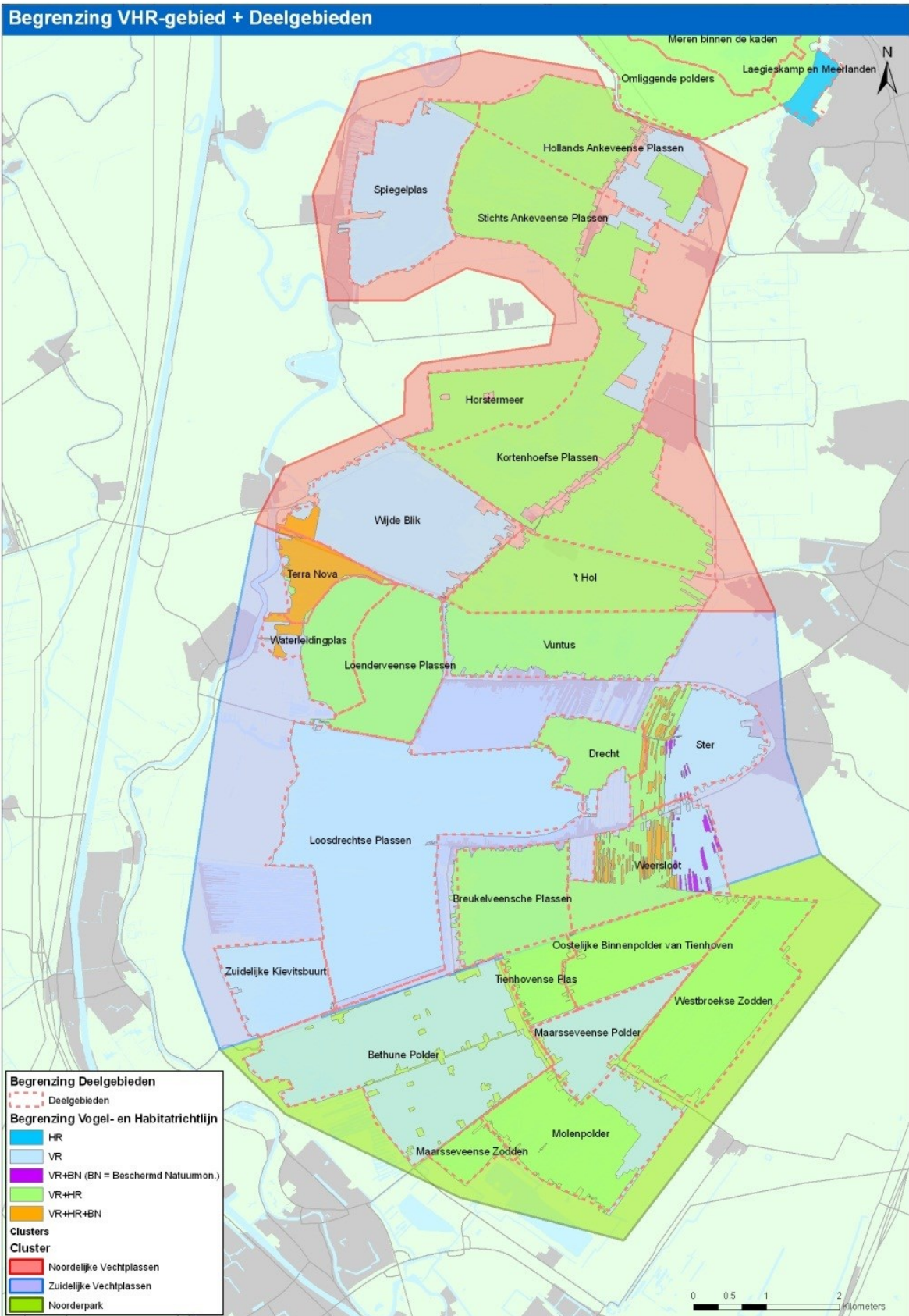
Cruciaal daarbij is dat de peilen niet kunnen worden opgezet als de inrichting, en specifiek het plaggen, niet is uitgevoerd. Dit omdat dan de verkeerde soorten planten tot ontwikkeling zouden komen. Als die er eenmaal staan, zijn ze moeilijk te vervangen door de gewenste Natura2000-vegetaties.

Om de nieuwe peilen in 2017–18 te kunnen instellen, zal de voorbereiding en uitvoering in de komende 2–3 jaar moeten plaatsvinden.

Bijlagen

1. Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen
2. Huidige peilvakken met actuele peilen
3. Huidige verspreiding Natura2000-habitattypen
4. Kansen voor Natura2000-habitattypen
5. Schematische voorstelling van het watersysteem
6. Inrichtingsmaatregelen

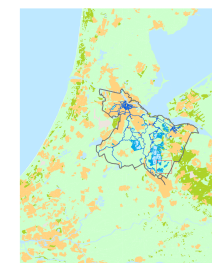
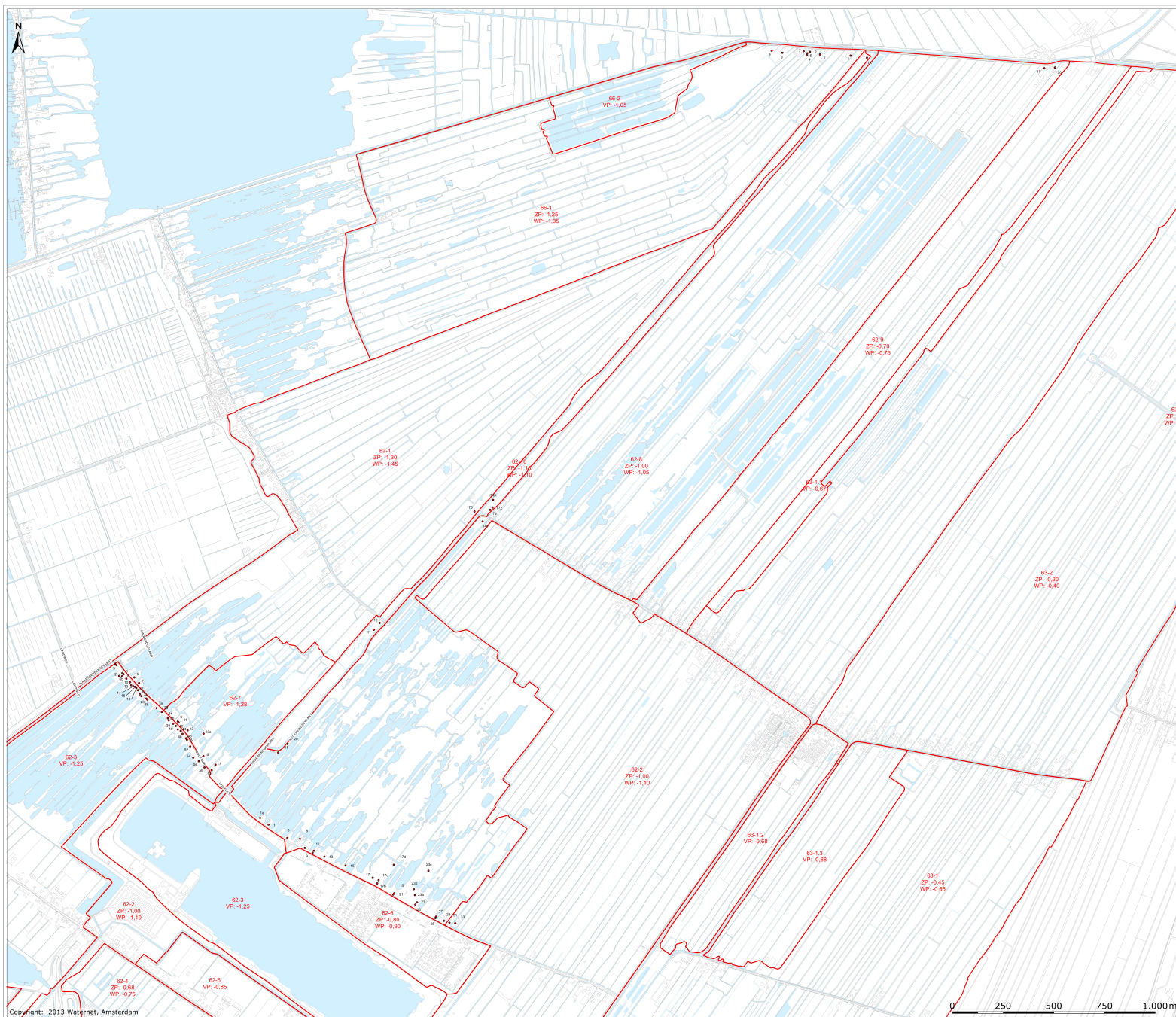

Noorderpark

adressen

Verklaring

- Adres
- ▭ Peilgebieden
- ▭ Watervlakken
- ▭ GBKN lijnen

Tekenaar:	Nr.:	Datum tekening:	Projectleider:	Pl.:	Controleur:	Pl.:	Status tekening:
Theo van den Berg		24-9-2013	Kirsty Blatter		Wessel de Meijere		Ontwerp
Opvallende:	Projectnummer:	Formaat:	Schaal:	Datum uitgeg.	Tekeningnummer:	Bladen:	
Planvorming	A0	1:6.000		24-9-2013	1B20130151		

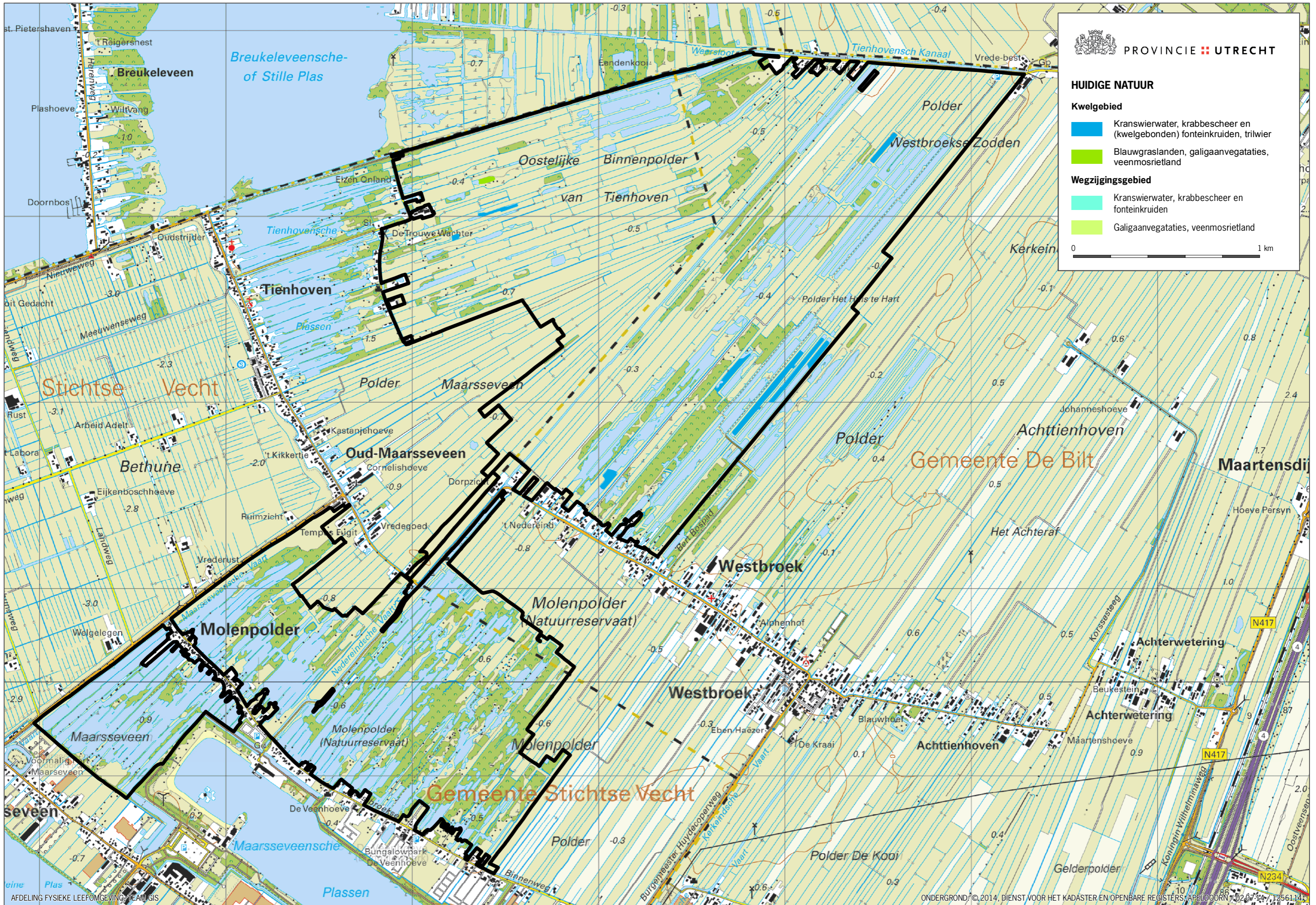
Noorderpark

adressen

Sector Watersysteem

Bezoekadres:
Korte Oudekerkerdijk 7
1195 BA Amsterdam
Tel. 0900-9394

 PROVINCIE UTRECHT

HUIDIGE NATUUR

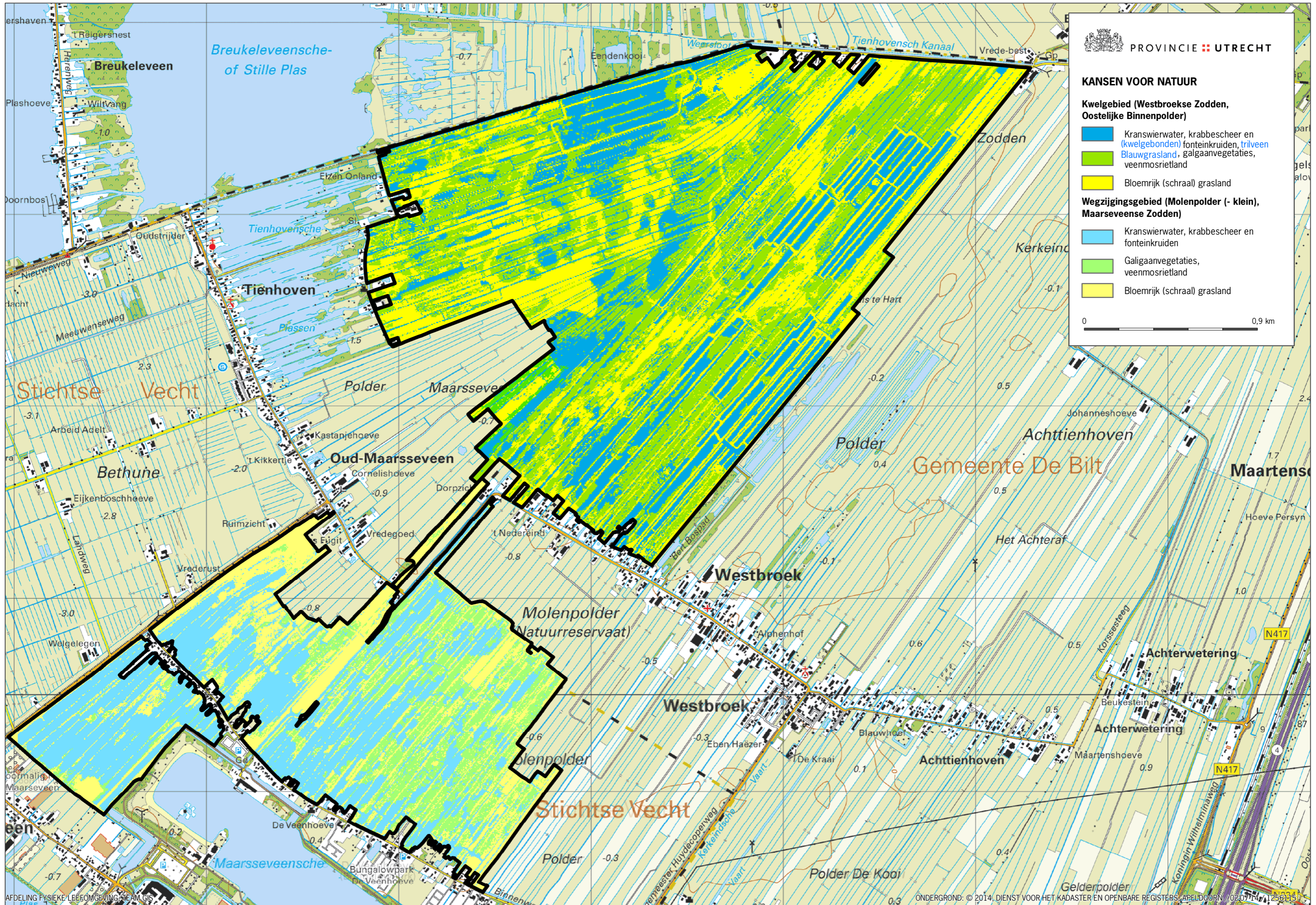
Kwelgebied

- Kranswierwater, krabbescheer en (kwelgebonden) fonteinkruiden, trilwier
- Blauwgraslanden, galigaanvegetaties, veenmosrietland

Wegzijingsgebied

- Kranswierwater, krabbescheer en fonteinkruiden
- Galigaanvegetaties, veenmosrietland

0 1 km

PROVINCIE UTRECHT

KANSEN VOOR NATUUR

Kwelgebied (Westbroekse Zoden, Oostelijke Binnenpolder)

- Kranswierwater, krabbescheer en (kwelgebonden) fonteinkruiden, trilveen
- Blauwgrasland, galgaanvegetaties, veenmosrietland
- Bloemrijk (schraal) grasland

Wegzigtigheidsgebied (Molenpolder (- klein), Maarsseveense Zodden)

- Kranswierwater, krabbescheer en fonteinkruiden
- Galgaanvegetaties, veenmosrietland
- Bloemrijk (schraal) grasland

0 0,9 km

SCHEMATISCHE VOORSTELLING VAN HET WATERSYSTEEM

- Stoppen aanvoer vechtwater
- Waterstroming, koppeling polders

0 0,75 km

